

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

DOM
2022-01-27
Stockholm

Mål nr
P 14634-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-12-04 i mål nr P 2305-20, se bilaga A

PARTER

Klagande

Västanby AB

Ombud: Advokat H-A.O.

Motpart

1. Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun"
2. Peter Lindqvist"
3. Pernilla Andersson"
4. Adriano Patti"
5. Richard Andersson"
6. Valentina Costa Andersson"

Dok.Id 1773392

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

7. Lisa Aspång-Göransson"

8. Mårten Blad"

9. Lena Christoffersson"

10. Peter Christoffersson"

11. John Drew"

12. Niklas Ekvall"

13. Fredrik Englund"

14. Maria Englund"

15. Lill-Britt Göransson Frick"

16. Nils Göransson"

17. Anders Göransson-Frick"

18. Tomas Hagström"

19. Birgith Hagström Svensson"

20. Kent Hellman"

21. Eva Barbro Henriksson□□

22. Carina Hertzberg□□

23. Anders Jerre□□

24. Anna Jerre□□

25. Eric Toröd□□

26. Petra Mellbrand□□

27. Karl Persson

28. Martin Persson□□

29. Anna Persson Rostedt□□

30. Johan Roijer□□

31. Nicole Roos □ □

32. Ella Rostedt □ □

33. Klara Rostedt □ □

34. Karin Rosvall □ □

35. Johan Sundberg □ □

36. Johan Svensson □ □

37. Ola Thernström □ □

38. Albert Winter □ □

39. Sofia Winter □ □

40. Mathias Rosvall □ □

41. Caroline Ekvall □ □

42. Jan Nilsson □ □

SAKEN

Bygglov för tre vindkraftverk m.m. på fastigheterna Önnerup 3:27 och Kannikemarken 1:1 i Lomma kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommuns beslut den 10 december 2019, MBN § 194 dnr MB19-1104, att avslå ansökan om bygglov och återförvisar målet till nämnden för fortsatt handläggning.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Västanby AB har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och återförvisa målet till nämnden för fortsatt handläggning med anmodan om att bevilja sökt bygglov.

Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Peter Lindqvist, Pernilla Andersson, Adriano Patti, Richard Andersson, Valentina Costa Andersson, Lisa Aspång-Göransson, Mårten Blad, Lena Christoffersson, Peter Christoffersson, John Drew, Niklas Ekvall, Fredrik Englund, Maria Englund, Lill-Britt Göransson Frick, Nils Göransson, Anders Göransson-Frick, Tomas Hagström, Birgith Hagström Svensson, Kent Hellman, Eva Barbro Henriksson, Carina Hertzberg, Anders Jerre, Anna Jerre, Eric Toröd, Petra Mellbrand, Karl Persson, Martin Persson, Anna Persson Rostedt, Johan Roijer, Nicole Roos, Ella Rostedt, Klara Rostedt, Karin Rosvall, Johan Sundberg, Johan Svensson, Ola Thernström, Albert Winter, Sofia Winter, Mathias Rosvall, Caroline Ekvall och Jan Nilsson har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Lunds kommun och **Trafikverket** har, utan att vara parter i målet, yttrat sig och anfört att de inte har något att invända mot att bygglovet beviljas.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Västanby AB har anfört i allt väsentligt detsamma som i de lägre instanserna och lagt till bl.a. följande:

I den lokaliseringsutredning som bolaget lämnade in till nämnden valdes flertalet alternativa lokaliseringar bort då dessa är lokaliserade på brukningsvärd jordbruksmark och från allmän jordbruksintressesynpunkt därmed är likvärdiga eller sämre än Önnerup. Detta måste vara en rimlig utgångspunkt.

Mark- och miljödomstolen har felaktigt antagit att de kommuner som pekat ut områden för vindkraft i sina översiktsplaner troligen redan gjort en avvägning mellan jordbruks- och vindkraftsintressena. Av översiktsplanerna framgår att sådana avvägningar inte har gjorts. De aktuella kommunerna har typiskt sett endast beaktat vissa andra motstående intressen såsom vindkartering, buffertzoner till bostäder, vägar och järnvägar, riksintressen, landskapsbildsskydd, flyget, försvarsmakten samt natur- och kulturintressen. Övriga avvägningar såsom jordbruksintresset får normalt göras i det enskilda fallet i handläggning av ansökan om t.ex. bygglov.

Efter mark- och miljödomstolens dom har bolaget ändå utfört en kompletterande lokaliseringsutredning. I denna görs konkreta och fördjupade jämförelser med samtliga 23 områden som pekats ut i översiktsplanerna i de 13 kommuner som ingått i den tidigare utredningen. Den nya utredningen visar tydligt att det saknas möjliga lokaliseringalternativ till Önnerup på flera grunder än vad som angetts tidigare. Den nya utredningen visar också att de två teoretiskt alternativa placeringarna i skog eller skogsblandad terräng inte heller är möjliga.

Nämnden har stått fast vid sitt beslut med bl.a. följande tillägg och förtydliganden:

Lomma kommun har inga områden som är utpekade som lämpliga för vindkraft. I sin översiktsplan och vindkraftspolicy har kommunen angett att vindkraftsetablering inte är möjlig med hänsyn till motstående intressen såsom påverkan på landskapsbild och kulturvärden. Detta framgår även av samrådsförslaget till kommunens kommande översiktsplan. Etableringen av ansökta vindkraftverk måste dessutom föregås av detaljplaneläggning enligt 4 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Åtgärden tar högklassig och brukningsvärd jordbruksmark i anspråk. Bolaget har inte visat att vindkraftsetableringen inte skulle kunna tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Den kompletterande utredning som bolaget har gett in nu är i många avseenden bristfällig. Påståendet att de kommuner som pekat ut mark som lämplig för vindkraft inte har beaktat jordbruksintresset är oriktigt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledning

Västanby AB har ansökt om bygglov för att uppföra tre vindkraftverk, med tillhörande teknikbodas, elkablar och tillfartsvägar. Ansökan är identisk med den som Mark- och miljööverdomstolen har prövat i mål nr P 8280-17.

Översiktsplanens betydelse

Lomma kommun har i sin år 2011 antagna översiktsplan angett att storskaliga vindkraftsetableringar inte är möjliga inom kommunen. I förslaget till ny översiktsplan (ÖP 2020) finns motsvarande formulering. Enligt kommunens vindkraftspolicy som fastställdes 2004 är det inte möjligt att etablera vindkraftverk inom kommunen överhuvudtaget, med undantag för gårdsaggregat.

Enligt praxis bör en aktuell och konkret översiktsplan som ger tydliga riktlinjer för markanvändningen påverka bedömningen i ett enskilt ärende om bygglov (se rättsfallet NJA 2021 s. 321; jfr t.ex. MÖD 2008:41). I likhet med den bedömning som Mark- och miljööverdomstolen gjorde i dom den 25 januari 2013 i mål nr P 3385-12 bedömer domstolen dock att Lomma kommuns översiktsplan saknar sådana vägledande uppgifter om vindkraft som kan läggas till grund för prövningen i ett bygglovsärende. Översiktsplanens förbud mot storskalig vindkraft är allmänt hållet. Mot denna bakgrund får översiktsplanen inte någon nämnvärd betydelse vid prövningen av de tre lovsökta vindkraftverken. Inte heller kan kommunens vindkraftspolicy, som såvitt framkommit inte har förankrats på samma sätt som en översiktsplan, ges någon större vikt (jfr MÖD 2009:4).

Brukningsvärd jordbruksmark

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt

tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Det område som vindkraftverken avses placeras på utgör brukningsvärd jordbruksmark. Det står också klart att de lovsökta vindkraftverken utgör ett väsentligt samhällsintresse.

Med uttrycket ”tillfredsställande” i 3 kap. 4 § miljöbalken avses att alternativa lokaliseringar ska vara fullt godtagbara ur samhällsbyggnadssynpunkt. Detta innebär bl.a. att de ska vara funktionellt lämpliga samt ekonomiskt rimliga. För att få bebygga brukningsvärd jordbruksmark krävs det en konkret utredning som visar att behovet inte kan tillgodoses på annan mark. En exploatör som vill bebygga brukningsvärd jordbruksmark kan därför behöva genomföra en utredning som visar att det inte finns tillgänglig mark som är bättre lämpad för ändamålet. (Jfr till det anförda t.ex. Mark- och miljööverdomstolens domar den 9 april 2018 i mål nr P 5481-17, den 9 november 2018 i mål nr P 8280-17 och den 27 september 2021 i mål nr P 3488-20.)

Hur omfattande en lokaliseringsutredning ska vara beror på omständigheterna i det enskilda fallet, däribland vad som ska bebyggas. Många gånger måste det anses tillräckligt att endast alternativa lokaliseringar inom kommunen utreds. De utredningar som Västanby AB gett in i målet omfattar 13 kommuner i Skåne län, alla inom elområde 4. Denna omfattning kan inte anses vara för liten.

Lokaliseringsutredningarna innehåller jämförelser mellan fastigheterna Önnerup 3:27 och Kannikemarken 1:1 i Lomma kommun och platser som övriga kommuner har pekat ut i sina översiktsplaner som lämpliga för vindkraft. Den utredning som bolaget gett in till Mark- och miljööverdomstolen visar att flera av de utpekade platserna inte är lämpliga för byggnation av de tre lovsökta vindkraftverken. Detta bl.a. för att platserna inte är tillräckligt stora, belägna för nära bostäder eller upptagna av andra exploateringsprojekt. I några områden har även skyddade arter observerats med följd att vindkraftsansökningar återkallats eller avslagits med hänvisning till artskyddsförordningen. Till detta kommer att skrivningarna i översiktsplanerna inte ger stöd för antagandet att de kommuner som pekat ut jordbruksmark som lämplig för vindkraft redan genom planerna gjort någon avvägning mellan jordbruks- och vindkraftsintressena.

I den nya utredningen har även undersökts om de tre vindkraftverken kan lokaliseras till något av de skogsmarksområden som pekats ut i två översiktsplaner. Detta har inte bedömts möjligt på grund av närheten till bostäder som medför att bullerkrav inte kan uppfyllas respektive annan exploatering.

Sammantaget finner Mark- och miljööverdomstolen att bolagets utredning visar att det inte finns någon annan, från allmän synpunkt, tillfredsställande mark för den lovsökta åtgärden. Därmed hindrar inte 3 kap. 4 § miljöbalken att ansökan beviljas.

Övriga avslagsgrunder

Mark- och miljööverdomstolen bedömer i likhet med mark- och miljödomstolen – på de skäl som den domstolen angav när bolagets förra ansökan prövades – att de föreslagna vindkraftverken inte påverkar landskapsbilden på ett sådant sätt att det motiverar ett avslag av ansökan om bygglov.

I sitt beslut har nämnden även hänvisat till 4 kap. 3 § PBL. Enligt den bestämmelsen ska kommunen i vissa fall pröva ett markområdes lämplighet för vindkraftverk med en detaljplan. Detta förutsätter bl.a. att det råder stor efterfrågan på området för bebyggande och att kraftverket inte kan prövas i samband med prövning av ansökan om bygglov. Nämnden har varken i sitt beslut eller i sina yttranden till Mark- och miljööverdomstolen pekat på några omständigheter som skulle kunna medföra att detaljplanekravet aktualiseras. Inte heller på denna grund finns alltså skäl att neka sökt bygglov.

Sammanfattning och avslutande bedömning

Sammanfattningsvis bedömer Mark- och miljööverdomstolen att det inte funnits fog för att avslå bygglovsansökan på de grunder som nämnden har angett. Några enskilda motparter har hänvisat även till andra grunder, främst buller. Detta bör dock inte prövas av Mark- och miljööverdomstolen som första instans. På grund av det anförda ska nämndens beslut upphävas och målet återförvisas dit för fortsatt handläggning.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Rikard Backelin, referent, tekniska rådet Inger Holmqvist och tf. hovrättsassessorn Hanna Björklund.

Föredragande har varit Stina Bagge.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2020-12-04
meddelad i
Växjö

Mål nr P 2305-20

PARTER

Klagande
Västanby AB

Ombud: Advokat H-A.O.

Motpart

Lomma kommun, Miljö- och byggnadsnämnden

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 16 april 2020 i ärende nr 403-1258-2020,
se bilaga 1

SAKEN

Bygglov för uppförande av tre vindkraftverk m.m. på fastigheterna Önnerup 3:27
och Kannikemarken 1:1 i Lomma kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Lomma kommun (nämnden) beslutade den 10 december 2019 (MBN § 194) att avslå ansökan om bygglov för uppförande av tre vindkraftverk jämte tillfartsvägar, elkablar och teknikbodar på fastigheterna Önerup 3:27 och Kannikemarken 1:1.

Västanby AB överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) som i beslut av den 16 april 2020 (403-1258-2020) avslog överklagandet.

Västanby AB har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Västanby AB har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och återförvisa ärendet till nämnden för fortsatt handläggning och nytt beslut med anmodan till nämnden att bevilja bygglovsansökan.

Till stöd för sin talan har Västanby AB anfört i huvudsak följande.

Inledning och bakgrund

Länsstyrelsen har missförstått betydelsen av den bevisverkan som mark- och miljödomstolens och Mark- och miljööverdomstolens tidigare prövningar av den planerade etableringen Projekt Önerup utgör. Detta har lett till att beslutsskäl i det överklagade beslutet delvis innehåller onödig argumentation och felaktiga slutsatser i frågor rörande t.ex. översiktsplanen, landskapsbild och påverkan på hälsa och miljö m.m. Dessa slutsatser strider bland annat mot mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolens tidigare prövningar av samma frågor för Projekt Önerup, trots att nya omständigheter inte har tillkommit. När det gäller frågan som inte tidigare har prövats till fullo av mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen och som prövningen bör fokusera på är huruvida 3 kap. 4 § miljöbalken, MB, hindrar Projekt Önerup. I denna fråga har länsstyrelsen kommit till fel slut.

Västanby AB menar att den av oberoende expert utförda Lokaliseringsutredningen som omfattar mark i 13 kommuner (med tillägg av Staffanstorp i överklagandet) är tillräcklig och att den visar att behovet av Projekt Önnerup inte kan tillgodoses på ett tillfredställande sätt, från en teknisk, funktionell eller ekonomisk synpunkt, genom att annan mark tas i anspråk. Eftersom det är ett starkt samhällsintresse att bygga ut vindkraften, framförallt i Skåne/elområde 4, där det råder stor elbrist, och då det endast finns få återstående möjliga platser med goda vindlägen och få konflikter i Skåne bör en för vindkraften så unik plats som Projekt Önnerup tillåtas.

Länsstyrelsens redogörelse av tidigare prövningar av Projekt Önnerup är inte rättvisande och Västanby AB får därför i denna del anföra följande. Västanby AB ansökte år 2010 om bygglov för tre vindkraftverk på platsen för den planerade etableringen (Dnr MB2010-552). Bygglovsansökan, som omfattar samma åtgärd som nu aktuell bygglovsansökan, avsågs av nämnden. Samtidigt prövade och godkände nämnden den sökta åtgärden inom ramen för Västanby AB:s anmälan enligt MB (Dnr MB2010-950) "Miljöanmälanstillståndet". I Miljöanmälanstillståndet fann nämnden att Projekt Önnerups påverkan på landskapsbild, kulturmiljö, naturmiljö, jordbruksintresset och människors hälsa är acceptabel samt att projektet skulle tillåtas. Beslutet att avslå bygglovet överklagades till länsstyrelsen som ansåg att bygglov inte kunde nekas för de tre vindkraftverken och återförvisade ärendet till nämnden. Länsstyrelsens beslut överklagades till mark- och miljödomstolen av Lomma kommun. Mark- och miljödomstolen gjorde i sin dom, mål P 1514-17, med undantag för jordbruksintresset, samma bedömning som länsstyrelsen, nämligen att översiktsplanen samt påverkan på människors hälsa, naturmiljön, kulturmiljön, fågellivet, riksintressen och landskapsbilden inte kunde hindra den planerade etableringen. Mark- och miljödomstolen tolkade dock ny praxis från Mark- och miljööverdomstolen gällande etablering av enbostadshus på jordbruksmark (mål nr P 4848-16) som tillämpligt även vid vindkraftsetableringar och kom till slutsatsen att det inte var visat att exploatering kommer att ske på ett sådant sätt att jordbruksmarken långsiktigt kan säkras. Domen i mål P 1514-17 överklagades av Västanby AB till Mark- och miljööverdomstolen som i mål P 8280-17 konstaterade att åtgärden inte kunde tillåtas enbart av det skälet att Västanby AB inte åberopat någon konkret redogörelse

för alternativa lokaliseringar enligt 3 kap. 4 § MB. I målet fanns en skiljaktig som ansåg att bygglov kunde beviljas och att utredningen var tillräcklig. Ovannämnda prövningar av den planerade etableringen benämns här efter som ”Tidigare Prövning av Projekt Önnerup”.

Västanby AB har under 2019 låtit utföra den av Mark- och miljööverdomstolen efterfrågade Lokaliseringsutredningen. Utredningen är utförd av miljö- och vindkraftsexperter vid Renew Consulting & Construction AB (dotterbolag till Mobjer Entreprenad AB och ingående i PEAB-koncernen). Den bygglovsansökan som nu är föremål för överklagan gavs in den 30 september 2019. Den aktuella bygglovsansökan är identisk med sökt åtgärd i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup, så som den slutligt kom att utformas.

Fokus för prövningen

I det överklagade beslutet bortser länsstyrelsen från det faktum att mark- och miljödomstolen i mål P 1514-17 och Mark- och miljööverdomstolen i mål P 8280-17 uttalat respektive utgått från att Lomma kommuns översiktsplan samt påverkan på människors hälsa, naturmiljön, kulturmiljön och landskapsbilden inte utgör hinder mot att bevilja bygglov för den planerade etableringen. Länsstyrelsen påstår att dessa domar, avseende exakt samma projekt, inte är bindande och uttalar dessutom en motsatt uppfattning i nämnda frågor. Även om domarna i teorin inte är bindande, har de stark bevisverkan i detta mål. De är dessutom prejudicerande och tungt vägledande för underinstansernas prövning av samma projekt då inga nya omständigheter i sak har tillkommit. Västanby AB menar att nämnden och länsstyrelsen har gjort grova fel genom att göra uttalanden som helt står i strid mot överinstansernas domar i frågor rörande översiktsplanen samt påverkan på människors hälsa, naturmiljön, kulturmiljön och landskapsbilden. Då ovannämnda frågor är prövade i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup, vidhåller Västanby AB att den fråga som målet bör och kan fokusera på, inte minst av processekonomiska skäl, är frågan huruvida Lokaliseringsutredningen visar att jordbruksmarken kan tas i anspråk enligt 3 kap. 4 § MB.

Rättsliga utgångspunkter – 3 kap. 4 § MB och Mark- och miljööverdomstolens prövning av Projekt Önnerup

3 kap. 4 § MB

Enligt 3 kap. 4 § MB får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Med brukningsvärd jordbruksmark avses mark som med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. Enligt praxis innebär detta i praktiken att all befintlig jordbruksmark bedömts som brukningsvärd jordbruksmark. (Se Lokaliseringsutredningen avsnitt 3 samt MÖD P 4848-16 och P 4087-15). I uttrycket tillfredsställande inryms att den alternativa lokaliseringen ska vara tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig (prop. 1985/86:3 s. 158). Riksdagen uttalade i förarbetena till 3 kap. 4 § MB bland annat att jordbruksmark inte ska ges ställning som riksintresse (bet. 1985/86:BoU3). Det intresse som kommer till uttryck i nämnda lagrum har således en lägre dignitet än ett riksintresse. I praxis har i regel vindkraftsintresset också vunnit företräde mot, eller tillåtits att samexistera med, jordbruksintresset, eller till och med prioriterats på jordbruksmark, då flertalet vindkraftverk i Sverige lokaliserats just på jordbruksmark. Detta är naturligt då lagstiftarens avsikt är att vindbruket, som är ett viktigt samhällsintresse, måste ges plats för sin etablering. Lagstiftaren har därför uttalat att vindbruket är lämpligt att samlokalisera med just jordbruk. I den sk. Vindbrukspropositionen (prop. 2005/06:143) framgår att samlokaliseringen kommer att bevara odlingslandskapet, gynna jordbruket, berika detta och bidra till en levande landsbygd. Det framgår av Vindbrukspropositionen på s. 28 att det fysiska ingreppet vid vindkraftsetableringar i jordbruket inte är större än att en i det närmaste fullständig återställning är möjlig. Bakgrunden till den allmänna uppfattningen att vindbruksverksamhet bör lokaliseras på jordbruksmark är, som i Projekt Önnerup, att på jordbruksmark är normalt vindenergin hög och av hög kvalitet utan turbulens, att motstående intressen normalt är få samt att vindbruket berikar och bidrar till ett levande jordbruk. Detta följer även av SOU 2008:86 där lagstiftaren uttalar vilka kriterier som tillämpas för att bestämma vilka platser som lämpar sig för vindbruk. Åkermark utpekats som de områden som lämpar sig bäst

enligt bland annat vad som framgår på s. 52. Att åkermark är den mark som lämpar sig bäst för vindbruk följer även av att den typiskt sett, likt Projekt Önnerup, har få konflikter och motstående intressen, t.ex. fågelintresset, vilket framgår av nämnda SOU på s. 262. Listan över uttalanden från statligt håll att vindbruk och jordbruk bör samlokaliseras som en del i befrämjandet av vindkraftsintresset, kan göras mycket lång. Ytterligare ett exempel på att vindkraften till och med ger förbättrade förutsättningar för att bedriva jordbruk och för att bevara och utveckla odlingslandskapet framgår av Energimyndighetens skrift ”Miljöbedömning vid utpekande av riksintresseområden för Vindbruk” från 2013 på s. 34. Uttalandena visar att jordbruksintresset i allmänhet ska ge vika för vindkraftsintresset, i vart fall på åkermark med goda vindlägen som i Projekt Önnerup, eftersom vindkraftsetableringar på åkermark generellt sett från en funktionell, teknisk och ekonomisk utgångspunkt är att föredra jämfört med annan mark, vilket bör beaktas vid intresseavvägningen enligt 3 kap. 4 § MB för att kunna tillgodose det samhällsviktiga vindkraftsintresset.

Ordningsföljden vid prövning av rekvisiten i 3 kap. 4 § MB

I det överklagade beslutet påstår länsstyrelsen felaktigt att Mark- och miljööverdomstolen i mål P 8280-17 inte prövade huruvida den planerade utbyggnaden var ett väsentligt samhällsintresse, utan direkt hoppade till det fjärde rekvisitet och enbart prövade frågan om annan mark kunde tas i anspråk. Påståendet är felaktigt och märkligt mot bakgrund av att det tydligt framgår av domskälen i mål P 8280-17 att alla rekvisiten i nämnda lagrum prövades i tur och ordning.

Vid en genomgång av Mark- och miljööverdomstolens domskäl i de åtta senaste domarna avseende prövningen enligt 3 kap. 4 § MB (MÖD P 10815-17, P 11097-17, P 3507-18, P 6358-16, P 7083-18, P 8280-17, P 7786-18 och P 7791-18) framträder en tydlig struktur för prövningen av de delfrågor som måste besvaras vid prövningen av ansökningar om att ta i anspråk jordbruksmark för byggande. Frågeföljden i målen har varit följande. 1) Är marken jordbruksmark? 2) Är jordbruksmarken brukningsvärd? 3) Tillgodoser den ansökta bebyggelsen ett väsentligt samhällsintresse? 4) Finns det annan mark som kan tas i anspråk i stället? Att denna struktur följs i praxis och även har följts i Mark- och miljööverdomstolens mål P 8280-17,

bekräftas av en i Per-Anders Broqvist (f.d. hovrättslagman i Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt) författad artikel benämnd ”Hur ska en ansökan om att bygga på jordbruksmark prövas? – analys”. Av artikeln framgår att Mark- och miljööverdomstolen enligt Broqvists uppfattning, prövade punkt 3) ovan, efter punkterna 1) och 2), avseende Projekt Önnerup och slog fast att den för målet aktuella utbyggnaden är ett viktigt samhällsintresse.

Mark- och miljööverdomstolens tidigare prövning av Projekt Önnerup

Mark- och miljööverdomstolens dom i mål P 8280-17 utgör direkt tillämplig rättspraxis med stark bevisverkan för prövningen av den planerade etableringen i nu aktuell överklagan, dels då Mark- och miljööverdomstolen utgör överinstans och dels då prövningen avsåg samma etablering av vindkraftverk. Denna dom är således prejudicerande för vindkraftsetableringar på jordbruksmark i allmänhet och för aktuell bygglovsansökan i synnerhet.

Länsstyrelsen påstår felaktigt i det överklagade beslutet att Mark- och miljööverdomstolen inte skulle ha tagit ställning till övriga för bygglovsprövningen relevanta frågor rörande översiktsplan samt påverkan på människors hälsa, naturmiljön, kulturmiljön, fågellivet, riksintressen och landskapsbilden. Detta påstående är inte riktigt eftersom Mark- och miljööverdomstolen uttalade uttryckligen i domen att den enda kvarvarande frågan för Mark- och miljööverdomstolen att pröva var huruvida ianspråktagande av jordbruksmark kan tillåtas enligt 3 kap. 4 § MB. Detta uttalande innebär givetvis att Mark- och miljööverdomstolen ansåg att övriga frågor relevanta för bygglovsprövningen redan var prövade av mark- och miljödomstolen. Mark- och miljödomstolen hade fastställt i sin dom att den planerade etableringen inte hindrades av övriga intressen vilket framgår av Mark- och miljööverdomstolens domskäl. Att Mark- och miljööverdomstolen utgick från att övriga frågor redan var prövade bekräftas också av att hovrättsrådet Roger Wikström uttalade i den skiljaktiga meningen att Västanby AB:s överklagande skulle bifallas i sin helhet. En sådan mening hade inte framförts om det fanns ytterligare frågor som skulle prövas för att bedöma om bygglov kunde beviljas. Roger Wikström uttalade även att platsen är väl lämpad för etablering av vindkraftverk och sökt markanvändning. Detta innebär

att Mark- och miljööverdomstolens uppfattning var att alla eventuella motstående konflikter ingick i prövningen av Projekt Önnerup. Mark- och miljööverdomstolen följde i mål P 8280-17 den turordning av delfrågor som ska besvaras vid prövningen enligt 3 kap. 4 § MB som framgår ovan. När det gäller punkterna 1) och 2) fann de att det är ostridigt i målet att marken består av brukningsvärd jordbruksmark.

När det gällde frågan huruvida den sökta åtgärden tillgodoser ett väsentligt samhällsintresse enligt 3 kap. 4 § MB konstaterade Mark- och miljööverdomstolen vid prövning av Projekt Önnerup att utbyggnad av vindkraft utgör ett väsentligt samhällsintresse vilket framgår på s. 5 i domen. Trots Mark- och miljööverdomstolens ställningstagande i denna fråga har länsstyrelsen i det överklagade beslutet försökt att bagatellisera den planerade etableringens betydelse för samhället. Medvetet eller omedvetet har således länsstyrelsen bortsett från Mark- och miljööverdomstolens dom i mål P 8280-17 och de fakta som anförts i målet angående projektets betydelse för det allmänna. Av denna anledning redovisas följande avseende Projekt Önnerups samhällsnytta.

Att etablering av vindkraft är ett väsentligt samhällsintresse synes vara en obestridlig omständighet. Att så också är fallet för den planerade etableringen framgår av ansökningshandlingarna och Mark- och miljööverdomstolens dom enligt ovan. Enligt vindkarteringen utförd på uppdrag av Energimyndigheten av Uppsala universitet är medelvinden vid navhöjden (100 meter) för de aktuella vindkraftverken cirka 8,0 m/s, vilket överensstämmer med Västanby AB:s beräkningar baserad på vindstatistik från närliggande vindkraftverk, Helsingborg och Sturup, enligt ingiven produktionsberäkning. Produktionsberäkningen ger vid handen en årsproduktion för de tre verken uppgående till 22 704 MWh efter avdrag för 10 procent säkerhetsmarginal. Den beräknade produktionen motsvarar förbrukningen av hushållsel för 4 540 villor räknat på en normalvilla med en årsförbrukning av hushållsel på 5 000 kWh. Produktionen räcker således till nästan samtliga villors, 6 200 småhus, eller cirka 75 procent av samtliga villors, elbehov i Lomma kommun. Detta bidrag till lokalsamhället ska jämföras med att Projekt Önnerup tar mycket lite mark i anspråk. De tre

vindkraftverken med nyanlagd väg (4 450 kvm) och kranplatser (2 400 kvm) skulle omfatta cirka 6 850 kvm. Detta utgör 0,012 procent av Lomma kommuns totala landareal (cirka 55 000 000 kvm). Således skulle Projekt Önnerup bidra med cirka 73 procent av hushållselen till Lomma kommuns villor, men enbart ta cirka 0,012 procent mark i anspråk. Uppfattningen att projektet tar lite mark i anspråk vid intresseavvägningen bekräftas även av hovrättsrådet Roger Wikströms uttalande, i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål P 8280-17, dvs. att platsen är väl lämpad för etablering av vindkraftverk och sökt markanvändning som innebär att en relativt begränsad yta jordbruksmark tas i anspråk.

Enligt subsidiaritetsprincipen ska lösningar på miljöproblem t.ex. försörjning av förnybar elproduktion lösas lokalt nära behovet och i anslutning till miljöproblemets uppkomst. Detta innebär att lösningen på Lomma kommuns behov av förnybar energi bör i görligaste mån göras i Lomma kommun. Den planerade etableringen löser en stor del av Lomma kommuns försörjning av förnybar el. Länsstyrelsens och Lomma kommuns inställning till vindkraft synes vara att den inte ska tillåtas i den egna regionen utan istället på annan ort utanför Skåne. Detta synsätt strider mot subsidiaritetsprincipen och det faktum att det faktiska behovet föreligger nära elkonsumenten då det råder elbrist i elområde 4. Dagens elnät klarar inte av att överföra Norrlands elöverskott till Skåne till en låg kostnad. Hänvisning görs till utdrag som ingivits från den nordiska elbörsen angående prisskillnader mellan elområde 1 och 4 under veckorna 22 till 26 år 2020. Under dessa veckor har det genomsnittliga elpriset i elområde 4 uppgått till 22,94 öre/kWh, vilket ska jämföras med genomsnittspriset i elområde 1 som uppgår till 9,31 öre/kWh under samma period.

Projekt Önnerups produktion av förnybar el kommer att innebära stora miljö- och samhällsvinster och leda till:

- en minskning av den årliga kolbrytningen med cirka 8 800 ton,
- en minskning av de årliga koldioxidutsläppen med cirka 22 000 ton,
- en minskning av de årliga svaveldioxidutsläppen med 26 ton,
- en minskning av de årliga kvävedioxidutsläppen med 22 ton och
- att skona naturen för bränsletransporter och spridning av skada.

Vindenergitillgången i Skåne är stor ur ett svenskt perspektiv, samtidigt som Skåne tillhör elprisområde 4 med ett generellt underskott på elproduktion. Den aktuella platsen är således värdefull för Skånes andel av det nationella utbyggnadsmålet för vindkraft då den, enligt utredningen i ärendet, lämpar sig väl för nyetablering av tre vindkraftverk. Om vindkraftsetableringen förverkligas kommer enbart den att kunna uppfylla en väsentlig del av de klimat- och energimål som ställs upp i Lomma kommuns nämnda energiplan. Lomma kommun kommer att som framgått dessutom kunna hämta mycket hög andel av sin elkonsumtion från lokalt producerad förnybar energi. Mot bakgrund av detta är det vid intresseavvägningen således visat att det begränsade inlämningsanspråket av mark för den ansökt etableringen, står i högsta grad i rimlig proportion till den stora samhällsnytta som vindkraftsetableringen kommer att innebära. Dessutom kommer marken att kunna återställas i det närmaste totalt när behov föreligger.

Mark- och miljööverdomstolen uttalade vidare att det inte i sig är tillräckligt att åtgärden syftar till att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse för att den ska vara tillåten enligt 3 kap. 4 § MB. Det krävs därutöver att behovet inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Mark- och miljööverdomstolen konstaterade att detta medför ett krav på utredning huruvida lokaliseringen av exploateringsföretaget på ett tillfredställande sätt kunde ordnas på annan mark. Mark- och miljööverdomstolen anger på s. 6 i domen att Västanby AB visserligen har anfört viss utredning, nämligen att det aktuella området är unikt då det saknas betydande motstående intressen och samtidigt att det råder mycket goda vindförhållanden, att det finns ett underskott på elproduktion i Skåne, elområde 4 och att jämförbara lokaliseringar inom samma elområde med hög säkerhet torde vara belägna på platser med brukningsvärd jordbruksmark. Detta eftersom det är på flack och rationellt odlad jordbruksmark som vindförhållandena är goda och motstående intressen få. Mark- och miljööverdomstolen uttalade dock, på s. 6, att utredningen inte var tillräcklig då redogörelse för konkreta alternativ saknades och att åtgärden enbart av denna anledning inte kan tillåtas. Västanby AB har

därefter låtit utföra den av Mark- och miljööverdomstolen efterfrågade Lokaliseringsutredningen, med redogörelse för konkreta lokaliseringalternativ, som ett komplement till tidigare anförd utredning. I prövningen av nu aktuellt ärende och vid bedömningen av Lokaliseringsutredningen, är det åter värt att beakta vad den skiljaktige domaren, hovrättsrådet Roger Wikström, anförde på s. 7 i domen. Utta-landet visar att prövningen i Mark- och miljööverdomstolen stod och vägde huruvida den befintliga utredningen var tillräcklig eller inte.

När det gäller frågan om lokaliseringsutredningars tillräcklighet vid bygglovsärenden i rättspraxis synes det inte vid någon tidigare vindkraftsetablering på jordbruksmark i Sverige ha krävts en lika omfattande lokaliseringsutredning som i nu aktuellt fall (se t.ex. etableringen av fem vindkraftverk på jordbruksmark i Lomma kommun i MÖD P 3385-12). Kraven får inte bli så höga att samhällets utbyggnadsmål av vindkraftverk hotas. Mot bakgrund härav är den nu inhämtade Lokaliseringsutredningen tillräcklig för prövningen av huruvida den planerade etableringen är förenlig med 3 kap. 4 § MB i ett bygglovsärende generellt och i nu aktuellt ärende specifikt. Om så inte varit fallet borde nämnden i vart fall begärt komplettering och inte avslagit ansökningen.

Lokaliseringsutredningen

Syftet

Syftet med Lokaliseringsutredningen är att, i enlighet med Mark- och miljööverdomstolens önskemål i mål P 8280-17, redovisa förekomsten av eventuella alternativa konkreta lokaliseringar till den planerade etableringen som kan inrymma minst tre vindkraftverk med maximal totalhöjd om 150 meter, samt att utvärdera om den planerade etableringen skulle kunna lokaliseras på ett tillfredställande sätt på annan plats enligt 3 kap. 4 § MB.

Urval – kommuner i elområde 4 med liknande vindenergiförutsättningar

Utredningen av alternativa lokaliseringar är avgränsad till kommuner som har grundförutsättningarna för att kunna inrymma områden med motsvarande samhällsnytta som den planerade etableringen, nämligen kommuner inom elområde 4 där det förekommer brist/stor efterfrågan på elproducenter, varvid elpriserna/intäkterna är högre än i resten av landet och som har motsvarande goda vindförhållanden, d.v.s. en vindhastighet om ungefär 8,0 m/s vid navhöjden 100 meter över markytan. Anledningen till detta urval är att den alternativa lokaliseringen måste vara tillfredställande enligt 3 kap. 4 § MB. I begreppet tillfredställande inbegrips att den alternativa lokaliseringen ska vara tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig vid en jämförelse (prop. 1985/86:3 s. 158). En lokalisering med sämre vindläge och i ett elområde med elöverskott och lägre priser, relativt den planerade etableringen, skulle inte bidra med lika stor samhällsnytta och inte heller vara ekonomiskt rimlig för verk av denna storlek med hänsyn till dagens, generellt sätt, dåliga lönsamhet för energiproducenter och skulle därmed redan på förhand vara diskvalificerad. Därför har kommuner med sådana generellt sämre förutsättningar redan på förhand sorterats bort från urvalet för Lokaliseringsutredningen. Således har Lomma kommun och samtliga övriga skånska västkustkommuner omfattats av urvalet samt även några andra västligt belägna inlandskommuner i Skåne, avgränsade eller näraliggande till Lomma kommun med goda vindförhållanden. Lokaliseringsutredningen har omfattat följande 13 skånska kommuner, Båstad, Kävlinge, Lomma, Lund, Burlöv, Vellinge, Eslöv, Ängelholm, Höganäs, Landskrona, Helsingborg, Malmö och Hörby. Därtill har en analys gjorts avseende Staffanstorps kommun och utredningen omfattar således 14 kommuner.

Urval – etablering till havs

Lokalisering till havs behandlas i Lokaliseringsutredningen men ingår inte i urvalet, dels då etablering i vattnet inte kan anses vara på ”annan mark” enligt 3 kap. 4 § MB och dels då etablering i vatten har en betydligt högre etablerings- och driftskostnad, vilket förutsätter ett markant större antal vindkraftverk för att det ska vara funktionellt genomförbart eller ekonomiskt rimligt. Att kostnaderna för havsetable-

ringar av vindkraft är väsentligen högre än landbaserad vindkraft, är allmänt veterligt och anledningen till att vindkraft till havs inte byggs ut i Sverige idag. Energimyndigheten utreder därför att slopa anslutningsavgiften för att skapa ekonomiska förutsättningar för den havsbaserade vindkraften. Något beslut om att slopa anslutningsavgiften för vattenbaserad vindkraft har dock ännu inte fattats. De högre kostnaderna för havsbaserad vindkraft består, förutom av högre anslutningsavgifter, av högre anläggningskostnader då allt arbete måste ske med båt och delvis under vattenytan, samt att det är svårare/dyrare att sköta drift och underhåll vilket också måste ske med båt eller under vattenytan. Etablering till havs är därför från allmän synpunkt inte jämförbar med ett projekt av nu aktuell storlek som har förutsättning att vara lönsamt och samhällsnyttigt i en betydligt mindre skala. En omlokalisering till havs hade således inte varit ekonomiskt, tekniskt eller funktionellt tillfredställande eller rimligt från en allmän synpunkt. Dessutom har ingen av de 14 kommunerna, förutom Malmö, pekats ut som möjligt etableringsområde trots att merparten är kustkommuner. I de fall någon kommun nämnt hav som lämpligt område har det trots allt tagits upp och diskuterats i Lokaliseringsutredningen.

Tekniska, funktionella och ekonomiska förutsättningar för den planerade etableringen

De alternativa lokaliseringarna ska, jämlikt 3 kap. 4 § MB, jämföras med de tekniska, funktionella och ekonomiska förutsättningarna för den planerade etableringen. Den planerade etableringen avser tre verk med en maximal totalhöjd på 150 meter på en kustnära plats med mycket goda vindförhållanden och med en förhållandevis enkel etablering sett från en teknisk, funktionell och ekonomisk synpunkt. Då vindförhållandena är goda, 8,0 m/s på 100 meters höjd, bedöms produktionen och därmed bidraget till samhällsnyttan och ekonomin bli god. Vad gäller den planerade etableringens beräknade produktion och samhällsnytta hänvisas till vad Västtanby AB har anfört i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup och ovan. Byggkostnaden bedöms uppgå till 2,5 kr/kWh (årsproduktion), vilket är förhållandevis lågt då platsen ligger nära befintliga anslutningsvägar, anslutning för el och tele samt med relativt enkel etablering på plan åkermark. Detta nyckeltal är hämtat från ett verkligt

projekt som Västanby AB realiserade i Lomma kommun omfattande fem vindkraftverk. Enligt Västanby AB:s erfarenhet skulle motstående nyckeltal öka med i vart fall 50 procent vid etablering i skog i t.ex. Hörby kommun då produktionen är lägre och anläggningskostnaden är högre för en sådan etablering relativt Projekt Önnerup. Höjningen av nyckeltalet, som är en kvot av produktion/kostnad, orsakas vid en sådan lokalisering såväl av att kostnaden i täljaren höjs som att produktionen i nämnaren sänks.

Lokaliseringsutredningens resultat

De kommuner som i urvalet har väl underbyggda översiktsplaner eller tematiska tillägg och har uttalat att nyetablering av medelstora och stora anläggningar i princip inte är möjliga, saknar följaktligen mark där det skulle vara ekonomiskt eller funktionellt möjligt att från allmän synpunkt på ett tillfredställande sätt etablera vindkraftsanläggningar motsvarande nu aktuellt projekt eller större. Dessa kommuner är sex till antalet, vilka framgår av avsnitt 5.1 i Lokaliseringsutredningen och har således avförts från vidare utredning. När det gäller Lomma kommuns översiktsplan, har Mark- och miljööverdomstolen i mål P 3385–12 uttalat att denna plan inte är väl underbyggd vad gäller vindkraft. I realiteten har dock Lomma kommun enbart två områden som är lämpliga för vindkraft, nämligen Projekt Önnerup och Fjellie. Då Fjellie redan är utbyggt (se MÖD P 3385-12) återstår endast Projekt Önnerup. Då Lomma kommun endast har två i praktiken möjliga områden, är det extra angeläget att bygga ut det kvarvarande området, Projekt Önnerup, med vindkraft, så att Lomma kommun likt andra kommuner i Sverige kan bidra med så mycket närproducerad förnybar el där detta är möjligt.

När det gäller övriga sju kommuner, med utpekade områden, innehåller Lokaliseringsutredningen i avsnitt 5.2 konkreta redogörelser för ett eller flera lokaliseringsoptioner per kommun. I vart fall totalt fler än ungefär 15 konkreta alternativ. Som Lokaliseringsutredningen visar har inget av dessa områden förutsättning att i jämförelse med Projekt Önnerup, på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt, utgöra grund för omlokalisering av vindkraftsanläggningen. Skälen till detta är olika för de olika områdena. Skälen kan grovt delas in i följande huvudgrupper:

Området är beläget på brukningsbar jordbruksmark av nationellt intresse

Då en omlokalisering till sådana områden innebär att brukningsvärd åkermark av nationellt intresse enligt 3 kap. 4 § MB kommer att tas i anspråk är dessa områden likvärdiga med aktuellt projekt sett från jordbruksintressesynpunkt, varvid omlokaliseringen inte är tillfredställande från allmän synpunkt.

Området är beläget i skog

Enligt Lokaliseringsutredningen och det däri ingående utlåtandet av experten Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB, med över 1 000 genomförda vindkraftsprojekt (se Lokaliseringsutredningen avsnitt 5.2 under Hörby) är kostnaden cirka 50 procent högre vid skogsetableringar än vid etablering av vindkraft på slättmark bland annat då tornhöjden och därmed fundamentet måste vara större, nyanlagda vägar blir typiskt sett längre och anslutningsavgiften för el högre då inkopplingspunkten ligger mer svårtillgängligt. Det blir därför inte tillfredställande eller rimligt från en ekonomisk synpunkt att omlokalisera nu aktuellt projekt till skog. Länsstyrelsen påstod felaktigt att bevis saknas för att skogsetableringar är dyrare än etablering på åkermark. Bevis föreligger bland annat i form av det expertutlåtande som Lokaliseringsutredningen utgör. Att en ökad tornhöjd för att uppnå samma vindhastighet och effekt krävs vid skogsetableringar och att detta leder till en högre anläggningskostnad och en större miljöbelastande materialåtgång, torde vara allmänt veterligt. Då emellertid inte länsstyrelsen verkar ha denna uppfattning bifogas en av Energimyndigheten upprättad skrift ”Vindkraftens teknik- och kostnadsutveckling i Sverige” vilken även åberopas som bevisning i målet.

Området är i konflikt med annat planerat exploateringsföretag

I de områden där andra exploateringsföretag är planerade/ansökta (t.ex. vägar, bebyggelse eller andra vindkraftverk) är omlokalisering inte möjligt.

Området är för litet eller vindenergin för låg

Området för den planerade etableringen är optimalt placerat, kustnära på mycket flackt öppet landskap. Vindkvaliteten är därför god utan turbulens. Vindhastigheten är hög, 8 m/s på 100 meters höjd, varvid produktionsförmågan och samhällsnyttan i

förhållande till påverkan därför blir stor för de tre vindkraftverken. Skulle nu aktuell anläggning placeras på annat område med lägre vindhastighet eller minskas i storlek på grund av avstånd till bostad eller annat, skulle en sådan omlokalisering medföra lägre samhällsnytta och inte vara ekonomiskt rimlig eller tillfredställande från allmän synpunkt. Energin i vinden stiger med vindhastigheten i kubik och om vindhastigheten fördubblas ökar effekten åtta gånger. Det innebär exempelvis att om vindhastigheten minskar från 6,5 m/s till 6,0 m/s minskar effekten med 21 procent. Detta framgår av faktablad från vindkraftshögskolan på Gotland. Av nämnda faktablad framhålls, av denna anledning, vindhastighetens betydelse för lokaliseringen av vindkraftverk samt att denna måste göras där vindhastigheten är hög för att lokaliseringen ska bli ekonomiskt rimlig. På sidan två i faktabladet framgår att ”vindens effekt är alltså proportionell mot vindens hastighet upphöjt till tre. När vindhastigheten fördubblas ökar därmed effekten åtta gånger. Detta förklarar varför det är så viktigt att placera vindkraftverk där det blåser bra.”.

Hänvisning görs till Lokaliseringsutredningen avsnitt 5.2 för en fullständig redogörelse av de konkreta lokaliseringsalternativen. För ytterligare förståelse för resonemangen i Lokaliseringsutredningen följer härvid en utveckling av tre konkreta exempel hämtade från avsnitt 5.2 i Lokaliseringsutredningen.

- Konkret alternativ beläget i Hörby

Ett område identifierades i Hörby som skulle kunna inrymma tre vindkraftverk (se s. 15 ff. i Lokaliseringsutredningen). Detta område ligger dels på jordbruksmark av nationellt intresse enligt 3 kap. 4 § MB och dels i skog. Skogsområdet inrymmer inte tre verk varvid det inte har samma förutsättningar som Projekt Önnerup storleksmässigt. Etablering på åkermark skulle i så fall bli nödvändig. Etableringen på jordbruksmark i Hörbyalternativet skulle således inte medföra någon fördel för jordbruksintresset relativt den planerade etableringen. Därutöver är kostnaden för skogsetableringar högre än etablering på åkermark, bland annat då tornhöjden och därmed fundamentet måste vara större, nyanlagda vägar blir typiskt sett längre och anslutningsavgiften för el högre då inkopplingspunkten ligger mer svårtillgängligt.

Enligt expertutlåtande från Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB, är kostnaden för markarbeten och kranplats cirka 50 procent dyrare att anlägga i skogsmark jämfört med plan åkermark. Vindläget för detta konkreta alternativ är vidare sämre. Medelvinden i detta skogsområde är cirka 7,4 m/s vid 100 meters höjd. Av vindkarteringen, figur 18, i Lokaliseringsutredningen framgår att det aktuella området är det blåmarkerade området som sticker upp som en puckel. Vindkarteringen visar på svag orange färg (6,6-7,0 m/s) respektive medelstark orange färg (7,1-7,5 m/s) runt denna blåfärgade puckel. En medelvind på 7,4 m/s i detta område är således högt räknat. Det ska dessutom noteras höjden i vindkarteringen inte mäts från marknivån utan från den så kallade nollplansförskjutningen, vilket innebär tre fjärdedelar av höjden på den genomsnittliga vegetationsnivån. Vid skog innebär denna nivå cirka 15 meter över marknivå, vilket kräver i vart fall 15 meter högre torn för att uppnå samma effekt. Detta framgår av information från Energimyndigheten om vindkarteringen och av följande utdrag. ”Det bör noteras att denna modellberäkning av årsmedelvinden är schablonkorrigerad avseende nollplansförskjutningen för att kunna ange höjd över mark. Nollplansförskjutningen är normalt cirka tre fjärdedelar av vegetationens höjd, vilket i denna vindkartering innebär 15 meter.”.

För att få en med Projekt Önnerup jämförbar nivå bör således navhöjdsnivån i skogsområden minskas med 15 meter om tornhöjden i de olika alternativen ska vara samma. Vindkarteringskarta för en nivå motsvarande 85 meter för en skogslokalisering skulle därmed vara mer rättvisande vilket innebär än lägre vindhastighet för detta alternativ. Detta bekräftar således också att det är väl tilltaget och högt räknat att utgå från en medelvind i detta område motsvarande 7,4 m/s. Om man ändå högt räknar med 7,4 m/s för detta område skulle det innebära cirka 0,6 m/s lägre vindhastighet än i Projekt Önnerup. Detta motsvarar en minskning av effekten, och produktionen, med cirka 21 procent. I alternativ Hörby är vindhastigheten 92,5 procent av vindhastigheten i Projekt Önnerup, varvid motsvarande effekt blir 92,5 procent upphöjt till tre. Effekten i Hörby är 79 procent ($0,925 \times 0,925 \times 0,925$) av effekten i Projekt Önnerup, det vill säga således 21 procent lägre. Den väsentligt lägre produktionen, 21 procent, vägd mot den signifikant högre kostnaden skulle medföra en

väsentligen sämre och orimlig ekonomi, vilket innebär att en omlokalisering till denna plats inte skulle vara ekonomiskt rimlig och inte heller bidra med motsvarande samhällsnytta då produktionen av förnybar el är 21 procent lägre. Då alternativet dessutom innebär en delvis lokalisering på åkermark synes omlokalisering till detta konkreta område sammantaget bedömas som otillfredsställande från allmän synpunkt.

- Konkreta alternativ belägna i Malmö

Ett antal områden identifierades i Malmö som skulle kunna inrymma tre vindkraftverk (se s. 11 i Lokaliseringsutredningen). Alla dessa områden utom ett ligger på jordbruksmark av nationellt intresse enligt 3 kap. 4 § MB. Dessa kan således avföras direkt från vidare utredning då de inte skulle vara bättre från en allmän synpunkt relativt jordbruksintresset än den planerade etableringen. Det kvarvarande området är beläget i Norra Hamnen. För detta område antogs emellertid i december 2014 en ny detaljplan för utbyggnaden av Norra Hamnen, Malmö Industrial Park. Syftet var att göra det möjligt att etablera hamnrelaterade verksamheter, logistik- och lagerverksamheter samt tillverkningsindustri inom området. Det ska också finnas möjlighet att etablera servicefunktioner med koppling till dessa verksamheter. På grund av dessa prioriterade exploateringsintressen bedöms inte en vindkrafts etablering på platsen som funktionellt möjlig. Omlokalisering till detta konkreta område är således inte tillfredsställande från allmän synpunkt då det inte är funktionellt möjligt i praktiken.

- Konkreta alternativ belägna i Ängelholm

Sju områden identifierades i Ängelholm som eventuellt skulle kunna inrymma tre vindkraftverk (se s. 9 ff. i Lokaliseringsutredningen). Dessa områden ligger dels på jordbruksmark av nationellt intresse enligt 3 kap. 4 § MB, dels i skog. Skogsområdena inrymmer inte i sig tre verk, varvid de inte har samma förutsättningar som Projekt Önnerup storleksmässigt. Etablering på åkermark skulle i så fall bli nödvändig. Etableringen på jordbruksmark skulle således inte medföra någon fördel för jordbruksintresset relativt den planerade etableringen. Därutöver är kostnaden för skogsetableringar högre än etablering på slättmark bland annat då tornhöjden och

därmed fundamentet måste vara större, nyanlagda vägar blir typiskt sätt längre och anslutningsavgiften för el är högre då inkopplingspunkten ligger mer svårtillgängligt. Enligt expertutlåtande från Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB är kostnaden för markarbeten och kranplats cirka 50 procent dyrare att anlägga i skogsmark jämfört med plan åkermark. Vindläget är sämre. Medelvinden i detta område är cirka 7,6 m/s i skogsområdet vid 100 meters höjd. Det ska dessutom noteras att höjden i vindkarteringen inte mäts från marknivå utan från den så kallade nollplansförskjutningen, vilket innebär tre fjärdedelar av höjden på den genomsnittliga vegetationsnivån. Vid skog innebär denna nivå cirka 15 meter över marknivå, vilket kräver i vart fall 15 meter högre torn för att uppnå samma effekt. Detta framgår av information från Energimyndigheten om vindkarteringen och av följande utdrag. ”Det bör noteras att denna modellberäkning av årsmedelvinden är schablonkorrigerad avseende nollplansförskjutningen för att kunna ange höjd över mark. Nollplansförskjutningen är normalt cirka tre fjärdedelar av vegetationens höjd, vilket i denna vindkartering innebär 15 meter.”.

För att få en med Projekt Önnerup jämförbar nivå bör således navhöjdsnivån i skogsområden minskas med 15 meter om tornhöjden i de olika alternativen ska vara samma. Vindkarteringskarta för en nivå motsvarande 85 meter för en skogslokalisering skulle därmed vara mer rättvisande vilket innebär än lägre vindhastighet för detta alternativ. Detta bekräftar således också att det är väl tilltaget och högt räknat att utgå från en medelvind i detta område motsvarande 7,6 m/s. Om man ändå högt räknar med 7,6 m/s för detta område skulle det innebära cirka 0,4 m/s lägre vindhastighet än i Projekt Önnerup. Detta motsvarar en minskning av effekten och produktionen med cirka 14 procent. Den markant lägre produktionen, 14 procent, vägd mot den signifikant högre kostnaden skulle medföra en väsentligen sämre och orimlig ekonomi, vilket innebär att en omlokalisering till dessa platser inte skulle vara ekonomiskt rimlig. Då det dessutom delvis måste lokaliseras på åkermark synes omlokalisering till detta konkreta område sammantaget bedömas som otillfredsställande från allmän synpunkt

- Övriga konkreta lokaliseringsalternativ

När det gäller övriga alternativ, görs hänvisning till den fullständiga redogörelsen av konkreta alternativ som anges i avsnitt 5.2 i Lokaliseringsutredningen. Det framgår av Lokaliseringsutredningen att det saknas förutsättningar för att omlokalisera till dessa alternativ ska ses som tillfredsställande från en allmän synpunkt.

- Staffanstorp

Till Lomma kommun gränsande Staffanstorps kommun har analyserats.

Staffanstorp har enbart ett område utpekad som lämpligt för vindkraft i sin översiktsplan (Trolleberg). Detta område är redan fullt utbyggt med tre vindkraftverk. Dessutom ligger området på jordbruksmark. I Staffanstorps kommun saknas således annan mark där den planerade etableringen skulle kunna lokaliseras på ett tillfredsställande sätt enligt 3 kap. 4 § MB.

Sammanfattning av Lokaliseringsutredningen

Sammanfattningsvis visar Lokaliseringsutredningen att utbyggnadsområdena är mycket få i nämnda kommuner. För att kunna uppfylla samhällets mål för utbyggnaden av förnybar vindkraftsproduktion bör alla områden med goda vindförutsättningar och få konflikter byggas ut. Så som framgår ovan är de redovisade konkreta alternativen väsentligen sämre än Projekt Önnerup eller belägna på åkermark. Det skulle således inte vara godtagbart från samhällssynpunkt att prioritera något av dessa alternativ före Projekt Önnerup då det inte hade varit funktionellt lämpligt eller ekonomiskt rimligt att göra så. Den planerade etableringen kan därför inte omlokaliseras på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt på annan mark.

Felaktigheter i länsstyrelsens beslut

Utöver det som angetts ovan innehåller länsstyrelsens beslut en rad felaktiga antaganden och slutsatser. Länsstyrelsen gör bland annat följande påståenden i besluts-skälen som framgår nedan.

Påståendet att påverkan av landskapsbild/kulturmiljöprogram hindrar bygglov

Påverkan på landskapsbilden/kulturmiljöprogram hindrar inte bygglov för den planerade etableringen. Länsstyrelsens uttalande strider mot mark- och miljödomstolens dom i mål P 1514-17, som i detta avseende fastställdes av Mark- och miljööverdomstolen i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup. Mark- och miljööverdomstolen hade dessutom syn på platsen i mål P 8280-17 och fastställde i sin dom mark- och miljödomstolens uppfattning att projektets påverkan på landskapsbilden är acceptabel.

Länsstyrelsen hänvisar även till kommunens kulturmiljöprogram och menar att detta skulle hindra bygglov. Länsstyrelsen förbiser emellertid att området för den planerade etableringen ligger långt utanför det regionala intresseområdet för kulturmiljön (se bild på s. 58 i kommunens översiktsplan). Länsstyrelsen bortser också från att det aktuella området är ett öppet storskaligt landskapsrum med hög tålighet för vindkraft samt att det finns kraftledningar, motorväg E6, järnväg med luftledning och andra stora trafikleder i områdets omedelbara närhet. Länsstyrelsen uttalar sig vilseledande om överprövningen av det av länsstyrelsen den 28 oktober 2011 utfärdade tillståndet till vindkraftverk i området för den planerade etableringen med avseende på landskapsbildsfrågan enligt Förordnande om landskapsbildskydd i ärende 521-1852-11, vilket anförts i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup. Mark- och miljööverdomstolen beslutade nämligen i P 8238-12 att landskapsbildsfrågan skulle avgöras inom ramen för prövningen av miljöanmälan, vilket också skedde. Som framgår av Miljöanmälanstillståndet uttalar nämnden att Projekt Önnerups påverkan på landskapsbilden är acceptabel. Detta underlät länsstyrelsen att nämna i det överklagade beslutet.

Påståendet att översiktsplanen/vindkraftspolicyn från år 2004 hindrar bygglov för den planerade etableringen

Lomma kommun har konsekvent sagt nej till vindkraft trots att förutsättningar finns för att etablera vindkraftverk i kommunen. Denna inställning har även kommit till uttryck i Lomma kommuns översiktsplan, trots avsaknad av tydliga skäl för ställningstagandet. Av denna anledning konstaterade Mark- och miljööverdomstolen i

mål P 3385-12 att Lomma kommuns översiktsplan, vindkraftspolicyn från 2004 samt den särskilda vindkraftsutredningen ”Förutsättningar för vindkraftsetableringar i Lomma kommun” från 2009 saknar den underbyggnad som krävs för att kunna läggas till grund för prövning av vindkraft. Översiktsplanen och vindkraftspolicyn kan således, enligt Mark- och miljööverdomstolen, inte i sig hindra bygglov för den planerade etableringen som i stället får prövas mot reglerna i plan- och bygglagen. Länsstyrelsens beslutsskäl strider i detta avseende dessutom mot mark- och miljödomstolens dom, som i denna fråga fick medhåll av Mark- och miljööverdomstolen i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup. Länsstyrelsen hänvisar dessutom till vindkraftspolicyn från 2004 som om den vore giltig. Vindkraftspolicyn från 2004 ändrades av den vindkraftsutredning som kommunen utfärdade 2009-03-01 under benämningen ”Förutsättningar för vindkraftsetableringar i Lomma”. Utredningen låg till grund för den nya översiktsplanen som antogs år 2011. Länsstyrelsens hänvisning till vindkraftspolicyn från 2004 vad gäller exempelvis avstånd till bostad är vilseledande och felaktig. I utredningen från år 2009 anges att avståndskravet till bostad är 500 meter och inte 700 meter som underinstanserna nu påstår. Avståndskravet i den gamla vindkraftspolicyn har uttryckligen reviderats genom en överstrykning vilket även bekräftats av nämnden på s. 18 i Miljöanmälanstillståndet.

Påståendet om exploateringsstryck för den aktuella marken samt behov av detaljplan
Länsstyrelsen och nämnden fäster särskild uppmärksamhet på rekommendationen i vindkraftspolicyn från 2004 att vindkraft ska prövas genom detaljplan. Denna rekommendation är ännu ett bevis för att policyn är obsolet, eftersom plan- och bygglagen ändrades år 2009 vad gäller förutsättningarna för prövning av vindkraftverk genom detaljplan. Tanken med lagändringen var bland annat att hindra kommunerna från att stoppa den samhällsnyttiga utbyggnaden av vindkraften genom missbruk av sitt planmonopol. Sedan lagändringen år 2009 gäller att vindkraftsanläggningar endast får prövas genom detaljplan i de områden där det är stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar, 4 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Då området avser jordbruksmark som enligt kommunens översiktsplan inte planeras att användas för byggnader eller andra anläggningar saknas förutsättningar för att pröva en bygglovsansökan för vindkraft genom detaljplan.

Det är därför oklart varför länsstyrelsen och nämnden särskilt uppmärksammar denna del i sina beslutsskäl.

Påståendet att alla Sveriges kommuner borde ingå i Lokaliseringsutredningen

Länsstyrelsen påstår att 13 kommuner är ett för lågt antal för en lokaliseringstudie enligt 3 kap. 4 § MB och menar att alla kommuner i riket borde ha omfattats. Detta påstående är inte rimligt och saknar stöd. Kravet på omfattningen av en lokaliseringstudie enligt 3 kap. 4 § MB torde vara lägre eller i vart fall inte större än det för alternativredovisningen i en MKB för en miljötillståndsansökan (se t.ex. MÖD M 7051-07 där det uttalades att en kommun utgör ett tillräckligt underlag för en alternativredovisning i en MKB). Därutöver omfattar Lokaliseringsutredningen i avsnitt 5.2 ett eller flera konkreta lokaliseringalternativ per kommun, vilket får anses vara mer än tillräckligt för aktuell utredning, framförallt som uppfattningen i Mark- och miljööverdomstolen i Tidigare Prövning av Projekt Önnerup stod och vägde. Den skiljaktige ansåg att den tidigare utredningen var tillräcklig och detta uttalande gjordes innan Lokaliseringsutredningen inhämtades. Vidare anför länsstyrelsen att Västanby AB inte skulle ha visat att t.ex. kostnaden för skogsetableringar är högre än för etablering på åkermark eller att förutsättningarna i övrigt inte är tillfredställande för de redovisade alternativen, vilket är felaktigt. Lokaliseringsutredningen är i detta avseende att likställas med ett expertutlåtande, i vilket olika omständigheter intygas av experterna på Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB. Expertutlåtanden är ett vanligt bevismedel i denna typen av ärenden. Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB är experter på miljöutredningar och har en mycket stor erfarenhet av vindkraftsetableringar (över 1000 byggda vindkraftsanläggningar) och fysiskt byggande av sådana anläggningar, vilket framgår av Lokaliseringsutredningen. Omständigheter som intygas i detta expertutlåtande får därmed anses vara styrkta. I vart fall finns det inget i målet som skulle vederlägga dessa fakta. Vad som i övrigt anförs av länsstyrelsen och nämnden gällande Lokaliseringsutredningen och den planerade etableringens förenlighet med 3 kap. 4 § MB kan inte vitsordas av Västanby AB.

Påståendet att livsmedelsimporten beror på att det råder brist på jordbruksmark och att jordbruksintresset väger tyngre

Som länsstyrelsens beslutsskäl får förstås så påstår länsstyrelsen att livsmedelsimporten beror på att det skulle råda brist på jordbruksmark i Sverige, vilket är fel. Livsmedelsimporten beror på att livsmedel handlas på en globaliserad marknad och att det på denna marknad råder prisskillnader. Konsumenter och kunder uppfattar att de livsmedel som importeras är mer konkurrenskraftiga än de inhemska varorna. Det råder ingen brist på jordbruksmark i Sverige, som har relativt stora landtytor i förhållande till folkmängd vid en internationell jämförelse. Historiskt har det varit vanligt med överproduktion av livsmedel i Sverige, varför myndigheterna sedan lång tid tillbaka har tillämpat olika former av bidragssystem för att stimulera så att en viss andel av åkermarken läggs i träda. Jordbrukarna kan än idag ansöka om bidrag om de tar sin åkermark ur produktion. Däremot råder det verklig elbrist i elområde 4. Samhället behöver bygga ut alla platser med vindkraftverk där det är möjligt i Skåne/elområde 4. Dessa platser är få då konflikterna normalt sett är många i tätbebyggda områden. Projekt Önnerup är därför unikt då det har få motstående intressen, vilket framgår av Tidigare Prövning av Projekt Önnerup. Vidare är det endast en relativt liten markyta som kommer tas i anspråk, vilket ska jämföras med det stora energibidrag etableringen kommer att tillföra till Lomma kommun. I intresseavvägningen synes länsstyrelsen även ha missat det faktum att åkermarken inte kommer att förstöras. Åkermarken kommer kunna återställas och användas som åkermark igen när behov för det föreligger.

Återställandet av åkermark ska beaktas vid intresseavvägningen

Västanby AB har i ansökningshandlingarna för miljöanmälan och bygglov åtagit sig att efter verksamhetens upphörande återställa marken till tidigare markanvändning. Återställningen kommer att ske på Västanby AB:s bekostnad. Enligt arrendeavtalen med markägarna är Västanby AB skyldig att ställa säkerhet för återställandet uppgående till 900 000 SEK med indexuppräknning för den planerade anläggningen (300 000 kr per vindkraftverk). Den exakta planen för återställande är något som normalt utarbetas i kontrollplanen inom ramen för Västanby AB:s egenkontroll i

samråd med tillsynsmyndigheten. Denna plan innehåller huvudsakligen följande åtgärder för i målet relevanta delar.

Återställning av mark för vägar och kranplatser

Det är endast vid hårdgöring av mark som marken riskerar att skadas på lång sikt i nu relevanta avseenden. Hårdgöring leder i allmänhet till att marken blir avskuren från atmosfären, vilket hindrar infiltration av regnvatten och utbyte av gaser mellan marken och luften. Hårdgöring påverkar därför den biologiska mångfalden både ovan och under jord. Forskare uppskattar att minst en fjärdedel av alla arter på vår planet lever i jorden. Mikroorganismer i jorden spelar en avgörande roll för nedbrytningen av organiskt material, återvinning av näringsämnen samt bindning och lagring av koldioxid. Tillsammans med större organismer, som dagmaskar, kan de påverka jordstrukturen så att den blir mer genomsläpplig för vatten och gaser, vilket i sin tur påverkar markens lämplighet för odling. Med hårdgöring av mark menas att ett markområde med dess jordlager täcks permanent med ett ogenomsläppligt material, t.ex. asfalt eller cement, exempelvis där man bygger hus eller asfaltsvägar. Det material som emellertid kommer att användas för anläggande av vägar och kranplatser i Projekt Önnerup består av ett genomsläppligt stenkross- och makadammaterial som inte är permanent. De underliggande jordlagren kommer således bevaras utan att skadas då gaser kommer att släppas igenom och vatten infiltreras genom det material som kommer att användas. Markduk kommer dessutom att användas till undvikande av att stenmaterialet blandas med underliggande jordlager, vilket gör det enkelt för Västanby AB att helt ta bort stenmaterialet efter det att verksamheten har upphört. Matjorden kommer inte att flyttas från fastigheten utan kommer att planas ut i direkt anslutning till väg och kranplats för att enkelt kunna läggas tillbaka när stenmaterialet och markduken har avlägsnats. När så skett kommer jordbruksmarken att vara helt återställd och ha samma kvalitet som innan den planerade markanvändningen.

Återställning av mark efter vindkraftverk och fundament

Västanby AB har åtagit sig att återställa marken när verksamheten har upphört. Vindkraftverken ska nedmonteras, transporteras bort och omhändertas på minsta

miljöbelastande sätt. Fundamenten ska tas bort enligt den vid tidpunkten för nedmonteringen vedertagna metoden, som kan utgöras av knackning eller sprängning. Hålet fylls därefter igen med genomsläppligt stenmaterial längst ned, därefter alvjord och matjord överst, som lagrats på platsen. Marken kommer således att återställas helt till jordbruksmark av samma kvalitet som rådde vid föregående markanvändning. När det gäller återställande av mark efter vindkraftsfundament har Energimyndigheten efter noggranna utredningar konstaterat att marken kan återställas till ursprungligt skick efter 20-25 år. Detta framgår bland annat av Energimyndighetens skrift "Miljöbedömning vid utpekande av riksintresseområden för Vindbruk" från år 2013 på s. 43.

Sammanfattning

3 kap. 4 § MB är en intresseavvägningsregel. I förarbetena till bestämmelsen framhålls att värnet om jordbruksmarken inte är ett riksintresse. Lagstiftaren har uttalat i Vindbrukspropositionen och i statliga utredningar att vindbruket företrädesvis bör förläggas på åkermark varvid jordbruksintresset i allmänhet således ska ge vika för vindkraftsintresset. I vart fall på åkermark med goda vindlägen som i Projekt Önnerup. Detta bör beaktas vid intresseavvägningen för att kunna tillgodose det samhällsviktiga vindkraftsintresset. Projekt Önnerup kommer endast ta i anspråk en begränsad yta. En viktig omständighet att beakta vid intresseavvägningen är också att den planerade etableringen kommer att göras på sådant sätt att jordbruksmarken långsiktigt kan säkras, då ett i princip totalt återställande kommer att ske sedan verksamheten upphört och behov föreligger att använda den begränsade ytan till jordbruksmark igen. Detta begränsade inanspråktagande av mark ska vägas mot den stora nytta som Projekt Önnerup skulle bidra med till samhället. Projekt Önnerup skulle bidra med cirka 73 procent av hushållselen till Lomma kommuns villor, men enbart ta cirka 0,012 procent mark i anspråk. Dessutom är det fråga om förnybar el och bidraget utgör därför en viktig delösning till klimatproblemet, som enligt FN:s klimatpanel är det största hotet mot mänskligheten. Bidraget är även väsentligt med beaktande av att det råder elbrist i Skåne/elområde 4. En övervägande majoritet av expertisen anser att behovet är stort att bygga ut vindkraften i Skåne för att åtgärda

nämnda elbrist och för att placera produktionen där den behövs, nära konsumenterna. Lokaliseringsutredningen visar att det väsentliga samhällsintresse som Projekt Önnerup utgör inte på ett tillfredställande sätt kan uppfyllas på annan mark i de 14 kommuner i elområde 4 som utredningen omfattar. Enligt Västanby AB är urvalet av kommuner korrekt gjort, med avgränsning till elområde 4, där det råder elbrist och relativt höga elpriser, samt till västligt belägna kommuner i Skåne med motsvarande produktionsmässiga förutsättningar som platsen för den planerade etableringen. Antalet kommuner är enligt praxis för liknande alternativutredningar i t.ex. MKB:s mer än tillräckligt. En tillräcklig vindstyrka på 100 meter över markytan är helt avgörande som lokaliseringfaktor för att projektet ska få hög produktion till låg anläggningskostnad. Detta beror på att energin i vinden stiger med vindhastigheten i kubik. Om vindhastigheten fördubblas ökar effekten åtta gånger. Det går inte nog att understryka vikten av en korrekt lokalisering utifrån vindhastigheten. Som framgått ovan resulterar skillnader på 0,5 m/s i vindhastighet mellan platserna i en minskning av produktionen mellan 14–20 procent. En sådan stor skillnad i produktion årligen under hela verksamhetens livscykel är så pass väsentlig att de alternativa platserna absolut inte är likvärdiga, om en jämförbara, med Projekt Önnerup. Dessa alternativ innebär dessutom delvis etablering i skog vilket skulle innebära cirka 50 procent högre anläggningskostnad bland annat eftersom tornhöjden och därmed fundamentet måste vara större, nyanlagda vägar blir typiskt sett längre och anslutningsavgiften för el är högre då inkopplingspunkten ligger mer svårtillgängligt. Att etableringskostnaden i skog är högre ligger i sakens natur. Omständigheten är dessutom styrkt av expertutlåtande av Mobjer Entreprenad AB/Renew Consulting & Construction AB. Då produktionen samt kostnaderna är väsentligen högre för nämnda konkreta exempel är det inte ekonomiskt rimligt från allmän synpunkt att omlokalisera Projekt Önnerup till dessa platser. För övriga konkret redovisade alternativ, där de produktionsmässiga förutsättningarna är likvärdiga med Projekt Önnerup, utgörs platsen antingen av jordbruksmark, vilket inte skulle innebära en fördel för jordbruksintresset, eller av mark som kommer att tas i anspråk av annat exploateringsföretag då detta har prioritet. Utredningen visar att inget av de konkret

redovisade områdena i 14 kommuner har förutsättningar, att i jämförelse med Projekt Önnerup, på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt utgöra grund för omlokalisering av vindkraftsanläggningen.

Bevisning

Västanby AB åberopar följande bevisning i målet:

- Lokaliseringsutredningen, bilaga 1.

Åberopas till styrkande av att kostnaden vid skogsetableringar är högre än på åkermark, att det samhällsintresse som Projekt Önnerup bidrar till inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk eftersom de konkreta alternativen inte är tekniskt och funktionellt lämpliga samt ekonomiskt rimliga i jämförelse med Projekt Önnerup samt att 3 kap. 4 § MB inte utgör hinder mot Projekt Önnerup.

- Miljöanmälanstillståndet, bilaga 2.

Åberopas till styrkande av att den valda platsen för Projekt Önnerup är väl lämpad för etablering av vindkraftverk och sökt markanvändning, som innebär att en relativt begränsad yta jordbruksmark tas i anspråk, skulle medföra en från allmän synpunkt god hushållning, att Projekt Önnerups påverkan på människors hälsa, natur- och kulturmiljön samt landskapsbilden är acceptabel samt att bestämmelsen i 3 kap. 4 § MB inte utgör något hinder för att bevilja ansökan om bygglov.

- Tidigare Prövningar av Projekt Önnerup, bilaga 3

Åberopas till styrkande av att den valda platsen för Projekt Önnerup är väl lämpad för etablering av vindkraftverk och sökt markanvändning, som innebär att en relativt begränsad yta jordbruksmark tas i anspråk, skulle medföra en från allmän synpunkt god hushållning, att Projekt Önnerups påverkan på människors hälsa, natur- och kulturmiljön samt landskapsbilden är acceptabel, att Projekt Önnerup utgör ett väsentligt samhällsintresse, samt att bestämmelsen i 3 kap. 4 § MB inte utgör något hinder för att bevilja ansökan om bygglov.

- Jämförelse av elpriser i elområden, bilaga 4

Åberopas till styrkande av att det råder elbrist i Skåne/elområde 4, att Lokaliseringsutredningen och urvalet av kommuner är rätt avgränsat samt att Projekt Önnerup utgör ett väsentligt samhällsintresse.

- Artikel i DN med uttalanden från prof. Lina Bertling Tjernberg, bilaga 5

Åberopas till styrkande av att samhället bör se till att mer vindkraft lokaliseras i Skåne, att det råder elbrist i Skåne/elområde 4, att Lokaliseringsutredningen och urvalet av kommuner är rätt avgränsat samt att Projekt Önnerup utgör ett väsentligt samhällsintresse.

- Energimyndighetens skrift ”Vindkraftens teknik- och kostnadsutveckling”, bilaga 6

Åberopas till styrkande av att tornhöjden vid skogsetableringar måste vara högre än på åkermark, att kostnaden vid skogsetableringar är högre än på åkermark samt att skogsetableringar innebär mer materialåtgång än på åkermark.

- Utdrag från Energimyndighetens hemsida om nationell vindkartering, bilaga 7

Åberopas till styrkande av att höjduppgifterna i vindkarteringen har gjorts i förhållande till nollplansförskjutningen innebärande att uppgiften 100 meter över mark vid skogsvegetation innebär 115 meter över den verkliga markytan, att en riktig jämförelse med samma tornhöjd som i Projekt Önnerup skulle vid skog därför vara vindhastigheten vid 85 meter över nollplansförskjutningen, samt att den för de konkreta alternativen redovisade vindhastigheten därför är högt räknade samt att skillnaden i produktion därför är större vid en jämförelse mellan de konkreta alternativen i skog och Projekt Önnerup.

- Faktablad från Vindkraftshögskolan på Gotland, bilaga 8

Åberopas till styrkande av att energin i vinden stiger med vindhastigheten i kubik, att om vindhastigheten fördubblas ökar effekten åtta gånger, att vindhastigheten är

en faktor av väsentlig betydelse vid val av plats vid lokaliseringen av vindkraft, att nämnda vindenergi för Projekt Önnerup är unik och inte kan omlokaliseras samt att de konkreta redovisade alternativen inte är tillfredställande från allmän synpunkt.

DOMSKÄL

Påverkan på landskapet

Den nu aktuella bygglovsansökan är identisk med den ansökan som tidigare varit föremål för prövning i mark- och miljödomstolens mål P 1514-17. Omständigheterna i målet vad avser påverkan på landskapet har inte förändrats i något hänseende.

Mark- och miljödomstolen gör inte någon annan bedömning än den domstolen gjort vid tidigare prövning och som framgår av domstolens avgörande den 31 augusti 2017 i mål P 1514-17. Domstolen finner därmed att de föreslagna vindkraftsverken inte påverkar landskapet på ett sådant sätt att det skulle motivera ett avslag.

Brukningsvärd jordbruksmark enligt 3 kap. 4 § miljöbalken

Av 3 kap. 4 § miljöbalken, MB, framgår att brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Den nu aktuella bygglovsansökan är som ovan anförts identisk med den ansökan som tidigare varit föremål för prövning i mark- och miljödomstolens mål P 1514-17 och sedermera i Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 november 2018 i mål P 8280-17. Det aktuella markområdet utgör således brukningsvärd jordbruksmark och de sökta vindkraftsverken utgör ett väsentligt samhällsintresse.

Lokaliseringsutredningen

Den fråga som mark- och miljödomstolen därmed har att pröva är om uppförandet av tre nya vindkraftverk kan ske på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Västanby AB har i denna del anfört bland annat att det väsentliga samhällsintresse som Projekt Önnerup utgör inte på ett tillfredställande sätt kan uppfyllas genom att annan mark tas i anspråk. Västanby AB menar att urvalet är korrekt gjort med avgränsning till elområde fyra, där det råder elbrist och relativt höga elpriser, samt till västligt belägna kommuner i Skåne, med motsvarande produktionsmässiga förutsättningar. Västanby AB anser vidare att det inte är ekonomiskt rimligt från allmän synpunkt att omlokalisera Projekt Önnerup till vissa av de alternativ som framgår av Lokaliseringsutredningen eftersom produktionen och kostnaderna skiljer sig åt väsentligt. För övriga alternativ, där de produktionsmässiga förutsättningarna, är likvärdiga så utgörs platsen antingen av jordbruksmark eller mark som kommer att tas i anspråk av annat exploateringsföretag.

Mark- och miljödomstolen gör härvid följande bedömning.

Enligt vad som följer av bestämmelsen i 2 kap. 2 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, ska prövningen om lov enligt lagen syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1–8 §§ MB ska tillämpas.

Av 3 kap. 4 § MB framgår att bedömningen enligt det aktuella lagrummet ska avse huruvida behovet kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk (prop. 1997/98:45, del 2 s. 31). Med tillfredställande avses enligt förarbetena att den alternativa lokaliseringen är fullt godtagbar från samhällssynpunkt och att den är tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig (prop. 1985/86:3 s. 53). Om både jordbruksmark och skogsmark är alternativ för en lokalisering ska den mark undvikas som har den bästa biologiska produktionsförmågan (prop. 1985/86:3 s. 54). Syftet med bestämmelsen i 3 kap. 4 § MB är att reglera hushållningen med jordbruksmark eftersom jordbruksmarken är en begränsad resurs med bland annat stor betydelse för den långsiktiga hushållningen med naturresurser i landet.

Av den ingivna Lokaliseringsutredningen i målet framgår att ett urval har gjorts till kommuner inom elområde 4 där det råder goda vindförhållanden motsvarande de som råder på den lovsökta platsen. Lokaliseringsutredningen omfattar totalt 13 kommuner. Mark- och miljödomstolen finner att den avgränsning som har gjorts avseende utredda alternativ är godtagbar.

En aktuell och välunderbyggd översiktsplan har stor betydelse vid bedömningen av en lämplig lokalisering för vindkraftverk (se t.ex. MÖD 2005:66). Även om en översiktsplan inte är bindande så ger den uttryck för ett ställningstagande vad gäller den avsedda markanvändningen i en kommun. I översiktsplanen kan kommunen peka ut områden som är lämpliga respektive olämpliga för vindkraft. Av den ingivna Lokaliseringsutredningen framgår att sju av de kommuner som omfattats av urvalet har utpekade områden för vindkraft i sina översiktsplaner. Det framgår även att Lomma kommun inte har några sådana utpekade områden i sin översiktsplan.

Den aktuella marken i Önnerup är lokaliserad på brukningsvärd jordbruksmark. Av Lokaliseringsutredningen framgår att vissa alternativa lokaliseringar valts bort med anledning av att dessa är lokaliserade på brukningsvärd jordbruksmark och från allmän synpunkt därmed enligt utredningen får anses som likvärdiga eller sämre än Önnerup. Dessa alternativa lokaliseringar är emellertid utpekade som områden för vindkraft i kommunernas översiktsplaner. De aktuella kommunerna får således anses ha gjort en avvägning mellan två viktiga allmänna intressen och bedömt att områdena är lämpliga för utbyggnad av vindkraft trots att det är fråga om jordbruksmark. Mark- och miljödomstolen bedömer att det inte är visat att de områdena är likvärdiga eller sämre än det i målet aktuella området.

Av Lokaliseringsutredningen har det vidare framgått att det finns möjliga lokaliseringar i skog. Enligt förarbetena ska, om både jordbruksmark och skogsmark är alternativ för en lokalisering, den mark undvikas som har den bästa biologiska produktionsförmågan. Enligt Lokaliseringsutredningen är de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för en lokalisering i skog inte tillfredställande från allmän syn-

punkt eftersom produktionen skulle bli lägre samt att kostnaden för skogsetableringar är högre än etablering på slättmark. Enligt mark- och miljödomstolen är det dock inte enbart härigenom visat att en etablering i skog skulle vara otillfredsställande ur allmän synpunkt.

Sammantaget anser domstolen att Lokaliseringsutredningen inte i tillräcklig grad visat att vindkraftsetableringen inte skulle kunna tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner att den utredning som presenterats i målet inte är tillräcklig för att det ska kunna konstateras att det skulle vara nödvändigt att ianspråkta jordbruksmarken på den aktuella platsen. Åtgärden kan således inte tillåtas enligt 3 kap. 4 § MB. Västanby AB:s överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande, med beaktande av mellankommande helgdag, senast den 28 december 2020.

Anna Karlsson

Lars Fransson

I domstolens avgörande har rådmannen Anna Karlsson (ordförande) och tekniska rådet Lars Fransson deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Caroline Torstensson.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.